

ความสุขและความทุกข์ในทัศนะของเจราไม เบนธัม : การศึกษาเชิงวิพากษ์
THE PLEASURE AND PAIN IN ACCORDING TO JEREMY BENTHAM : AN
ANALYTICAL STUDY

มณฑิยา อรรถวาทิ*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดความสุข และ ความทุกข์ในทัศนะของ เจราไม เบนธัม 2) เพื่อศึกษาแนวคิดความสุข และความทุกข์ในทัศนะของ พุทธปรัชญาเถรวาท และ 3) เพื่อวิเคราะห์เชิงวิพากษ์แนวคิดความสุข และความทุกข์ในฐานะ รากฐานของระบบ จริยศาสตร์ของเจราไม เบนธัมในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลตำราทางวิชาการและเอกสารที่เกี่ยวข้อง จาก การวิจัยความสุขและความทุกข์ในทัศนะของเจราไม เบนธัม พบว่า

การศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า เจราไม เบนธัม เชื่อว่า ความสุขหรือความพึงพอใจ เกิดเป็นพื้นฐานการกระทำ เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดในทางกาย และทางใจ และความทุกข์คือ ความไม่พึงพอใจ เป็นพื้นฐานให้หลีกเลี่ยงความทุกข์ เบนธัม เชื่อว่า เกณฑ์การตัดสินความถูกต้อง คือ การได้รับความสุข การกระทำที่ให้เกิดความสุขถือว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุด และเกณฑ์ตัดสินความผิดคือ การความทุกข์ การกระทำที่ให้ความทุกข์ถือว่าเป็นสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยง

การศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า พุทธปรัชญาเชื่อว่า ความสุขหรือสุขเวทนา เป็น ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นทางกาย และทางจิตใจ และความทุกข์หรือทุกขเวทนา เกิดจากเหตุปัจจัยที่เป็นความรู้สึกมาบีบคั้นทางร่างกาย และทางจิตใจ ในพุทธปรัชญา เชื่อว่า ความสุขในฐานะรากฐานทางศีลธรรมคือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ เพราะว่าเป็นผลมาจากกุศลมูลให้มีความประพฤติที่ สม่่าเสมอทางกาย ทางวาจา ทางจิตใจ และความทุกข์ในฐานะรากฐานที่ไม่มีศีลธรรมคือ โลภะ โทสะ โมหะ เพราะว่าเป็นผลมาจากอกุศลมูลซึ่งทำให้มีความประพฤติที่ไม่สม่่าเสมอทั้งทางกาย ทาง วาจา ทางจิตใจ

การศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การวิพากษ์พุทธปรัชญาไม่เห็นด้วยกับความเชื่อ ของเจราไม เบนธัม ที่ว่า ความสุขที่ได้จากความพึงพอใจทางร่างกาย และทางจิตใจสามารถเป็น รากฐานทางศีลธรรม พุทธปรัชญาให้เหตุผลว่า ความสุขที่ใช้เป็นรากฐานทางศีลธรรมควรจะมาจาก จิตใจที่ปราศจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ เพราะว่าการใช้ความสุขที่เกิดจากความพึง

* หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย

พอใจเป็นรากฐานทางศีลธรรมเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน เพราะคนแต่ละคนย่อมมีความพึงพอใจต่างกัน และพุทธปรัชญาไม่เห็นด้วยกับเจรามี่ เบนธัม เชื่อว่า ความทุกข์ที่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจเป็นสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยง ในเรื่องนี้พุทธปรัชญาให้เหตุผลว่า ความทุกข์ที่มาจากการทำงานของ โลภะ โทสะ โมหะเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง และนำไปใช้เป็นรากฐานทางศีลธรรมไม่ได้ เพราะว่า อกุศลมูลเป็นสาเหตุให้เกิดความทุกข์ จากมุมมองนี้แสดงให้เห็นว่า เบนธัมให้ความสำคัญกับความทุกข์ที่เกิดจากความพึงพอใจ และยังให้ความสำคัญกับความทุกข์ในฐานะเป็นสิ่งที่ให้ความไม่พึงพอใจทางกาย และใช้เป็นรากฐานความผิดศีลธรรม ในเรื่องนี้พุทธปรัชญาเห็นด้วยกับความทุกข์ทางกาย และทางจิตใจในฐานะที่เป็นรากฐานทางศีลธรรม ส่วนในเรื่องความทุกข์นั้น ได้เสนอให้บุคคลกำจัดอกุศลมูลที่เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ จากเหตุผลนี้แสดงให้เห็นว่า แนวคิดของพุทธปรัชญาเกี่ยวกับเรื่องความสุข และความทุกข์ในฐานะเป็นรากฐานทางศีลธรรมตามแนวคิดของเบนธัมจึงมีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ : ความสุขและความทุกข์, เจรามี่ เบนธัม, พุทธปรัชญา, ความพึงพอใจ, เจตนา

ABSTRACT

This dissertation entitled ‘An Analytical Study of The Concept of Pleasure And Pain As The Foundation According To Jeremy Bentham Ethics’ has three objectives: 1) to study the concept of pleasure and pain in Jeremy Bentham’s ethics, 2) to study the concept of pleasure and pain in Theravada Buddhist philosophy, and 3) to critically analyze the concept of Jeremy Bentham’s pleasure and pain as moral foundation in the viewpoint of Theravada Buddhist philosophy. This is a documentary research.

According to Jeremy Bentham’s viewpoint, while the happiness or pleasure arise through body and mind and becomes the chief base of action motivating man to act in order to gain the best things, pain or unsatisfactoriness becomes the chief cause motivating man to avoid such suffering. Based on the mentioned reasons, according to Jeremy Bentham’s view, the criterion in judging what is right is pleasure; the action leading to happiness is counted as the best action and the criterion in judging what is wrong is pain; the action giving rise to suffering is counted as the worse action one should avoid.

In Buddhism, it is believed that pleasure or happy feeling is bodily and mentally satisfied and pain or suffering is conditionally caused and brought about physical and mental stress. According to Buddhist philosophy, pleasure held as a moral base basically refers to non-greed, non-hatred and non-delusion; it is so because it is derived from wholesome root of action giving rise to bodily, verbal

and mental behavior in a good manner. As regards the pain as an immoral base, it refers to greed, hatred and delusion because this type of suffering is derived from unwholesome root of action giving rise to bodily, verbal and mental behavior in improper manner.

In the critical study, it was found that Theravada Buddhist philosophy is clearly opposed to Jeremy Bentham's viewpoint that pleasure derived from bodily and mental satisfactoriness becomes the moral base by reasoning that happiness served as a moral base should be basically derived from the state of mind where wholesome root action, non-greed, non-hatred and non-delusion is present because such pleasure claimed by Jeremy Bentham is uncertain; each one possesses their own satisfactoriness. And, furthermore, Theravada Buddhist philosophy argues against Jeremy Bentham's position concerning such pain that one should avoid suffering that causes unsatisfactoriness. In this matter, according to Buddhism, suffering by nature derived from unwholesome root action, greed, hatred and delusion needs to be avoided and it cannot be used as the moral base because such unwholesome root of action can cause hefty of suffering. Viewed from this angle, it can be reasoned that Jeremy Bentham lays great emphasis on pleasure that is basically derived from one's satisfactoriness and he also lays chief emphasis on pain causing bodily and mental unsatisfactoriness served as the moral base. As far as moral base is concerned, Theravada Buddhist philosophy has supported the moral base gained through bodily and mental pleasure but objected to bodily and mental suffering as the moral base. In order to solve this problem, Theravada Buddhist philosophy has recommended one to take great pains in getting rid of unwholesome root of action giving rise to bodily and mental suffering. Viewed from the mentioned discussion, it can be claimed that the concept of pleasure and pain in Buddhism served as the moral base according to Jeremy Bentham's viewpoint becomes clearly different.

Keywords: Pleasure And Pain; Jeremy Bentham; Theravada Buddhist philosophy.

1. บทนำ

การศึกษาแนวคิดเรื่อง ความสุขและความทุกข์ใช้เป็นรากฐานทางศีลธรรมของมนุษย์ได้หรือไม่ โดยมีพื้นฐานมาจากปัญหาเกี่ยวกับแนวคิดอุดมคติของชีวิตที่ต้องการพิจารณาว่า อะไรเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์แสวงหาให้กับตนเอง (summum bonum) เพื่อค้นหาปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับแนวคิดความสุขและความทุกข์ของมนุษย์ในทางศีลธรรมที่เกี่ยวข้องกับความดี และความชั่ว ซึ่งได้

จากแนวคิดของ เจรามี เบนธัม (Jeremy Bentham 1748-1832) ชาวอังกฤษ ในงานเรื่อง Introduction to the Principles of Moral and Legislation ได้นำแนวคิดความสุข และความทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม และกฎหมายจากหลักของประโยชน์ (utility) มาพิจารณาความสุขของมนุษย์มีทั้งระดับทางกาย และระดับทางจิตใจได้พบข้อมูลที่มีเหตุผล ซึ่งรวมกับข้อมูลที่สนับสนุนในนักปรัชญา และแนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาท ดังนั้น จึงได้แสดงปัญหาจากการให้เหตุผลของเจรามี เบนธัมดังนี้

ปัญหาประเด็นแรกว่า ความสุขและความทุกข์ของมนุษย์คืออะไร โดยพิจารณาจากความหมายของความสุขและความทุกข์ในฐานะที่เป็นเป้าหมาย (Consequent of any Action) ความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์เป็นความดีในตัวเองที่สามารถนำไปพบความสุขในทางผัสสะของร่างกายที่อ้างอิงในธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ต้องการความสุขตลอดเวลาในฐานะที่เป็นเป้าหมายจริงหรือไม่

ปัญหาประเด็นที่สองว่า เกณฑ์การตัดสินของความสุขและความทุกข์เป็นอย่างไร โดยพิจารณาจาก ลักษณะและประเภทของความสุขและความทุกข์ เมื่อมนุษย์ต้องการความสุขอาจเกิดการแย่งชิง และการทำร้ายกันเอง และความกังวลให้เกิดการหลีกเลี่ยงความทุกข์เป็นสิ่งที่ถ่างโอนความทุกข์ไปสู่ผู้อื่นได้เช่นกัน ดังนั้น แรงจูงใจในการกระทำที่มีสาเหตุมาจากความต้องการสุขสบายเป็นความถูกต้องเพียงสิ่งเดียว ซึ่งแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ยังมีความบกพร่องในวิธีการจัดการเพื่อหลีกเลี่ยงความทุกข์ของมนุษย์เป็นความผิดในฐานะเป้าหมายได้จริงหรือไม่

ปัญหาประเด็นที่สามว่า การเสนอให้ความสุขและความทุกข์ใช้เป็นรากฐานทางศีลธรรมในการดำเนินชีวิตได้อย่างไร โดยพิจารณาจากการให้เหตุผลว่า การทดแทนในความเชื่อมั่นที่ได้สร้างความวิตกกังวล และไม่มีความชัดเจนที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก หรือการรับรู้ถึงสิ่งที่ควร และไม่ควรกระทำที่จะสามารถประเมินหรือแสดงผลลัพธ์ได้ตามความต้องการ

ข้อบ่งชี้ที่ควรเลือกพิจารณาแนวคิดความสุขและความทุกข์ในพุทธปรัชญานั้นได้ใช้ความสุขเป็นฐานในการแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์ ซึ่งผลสืบเนื่องที่ตามมาสามารถอธิบายใหม่ได้ว่า “ความสุขเป็นความปลอดภัยจากความทุกข์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ” และในงานนี้ได้เลือกเสนอแนวคิดใหม่ “ความสุขคือ ความดีที่ให้ความปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ” ความปลอดภัยให้ความสุข และป้องกันความชั่วที่สร้างความไม่ปลอดภัยให้เกิดความทุกข์ ซึ่งการอธิบายถึงการกระทำที่ไม่สามารถปฏิเสธถึงความมีอยู่ และไม่สามารถที่จะมีอิสระจากความสุขและความทุกข์ เพราะมนุษย์มุ่งเน้นที่ความสุขหลีกเลี่ยงผลลัพธ์ให้เกิดความทุกข์แก่ตนเองเพียงอย่างเดียวไม่ได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษามุมมองของเจรามี เบนธัม ที่ใช้ความสุขและความทุกข์เป็นรากฐานของจริยศาสตร์ ซึ่งในการโต้แย้งนี้ ผู้วิจัยจะพิจารณาจากมุมมองของพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อชี้ให้เห็นว่า ถ้าหากใช้ความสุขและความทุกข์เป็นรากฐานทางจริยศาสตร์ ปัญหาที่จะตามมาคือ การใช้ความสุขและความทุกข์เป็นรากฐานของศีลธรรมจะมีความสมเหตุสมผลเพียงใดที่ใช้ความสุขจากความพึงพอใจที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล โดยหลีกเลี่ยงความทุกข์เป็นหมายสูงสุด ซึ่งตามมุมมองของพุทธปรัชญาไม่สนับสนุนหลักการนี้เพียงอย่างเดียว เพราะว่า มุ่งเน้นทางสายกลางที่ให้ความสำคัญต่อ

การดับทุกข์ และความทุกข์ที่เสนอในเรื่องของ อริยสัจ 4 เพราะว่า สนับสนุนให้มนุษย์รู้เท่าทันในความทุกข์ และความทุกข์ที่มาจากรู้แจ้งในกองทุกข์ทั้งปวงของมนุษย์ รวมถึงประเด็นนักปรัชญาได้โต้แย้งการใช้เกณฑ์ความสุขและความทุกข์เป็นอำนาจให้เกิดการกระทำดังกล่าวมา จึงเป็นเหตุผลการทำวิจัยในครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดความสุข และความทุกข์ในทัศนะของ เจรามี เบนธัม
- 2.2 เพื่อศึกษาแนวคิดความสุข และความทุกข์ในทัศนะของ พุทธปรัชญาเถรวาท
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์เชิงวิพากษ์แนวคิดความสุข และความทุกข์ในฐานะรากฐานของระบบจริยศาสตร์ของเจรามี เบนธัมในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ด้านเนื้อหา

ศึกษาประเด็นปัญหา สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์แสวงหา (summum bonum) เพื่อมุ่งเน้นสู่ข้อสรุปว่า ความสุขและความทุกข์ใช้เป็นหลักการในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยจะศึกษาเนื้อหาความหมายในความสุขและความทุกข์ของมนุษย์ มีลักษณะเป็นอย่างไรในแนวคิดของ เจรามี เบนธัม โดยจะทำการศึกษาโต้แย้งในประเด็น ปัญหาการแสวงหาความสุขจากความพึงพอใจ เป็นสิ่งที่ดีที่สุดเพื่อการหลีกเลี่ยงความทุกข์เป็นเป้าหมายสูงสุด และศึกษาแนวคิดนักปรัชญาที่สนับสนุนและโต้แย้งในปรัชญาทางตะวันตก และพุทธปรัชญาเถรวาท รวมถึงการวิพากษ์ความสุข และความทุกข์ในฐานะรากฐานทางจริยศาสตร์

3.2 ด้านเอกสาร

ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษางานเขียนทางปรัชญาของเจรามี เบนธัม ในหนังสือเรื่อง Introduction to the Principle of Moral and Legislation รวมถึงศึกษาเนื้อหาข้อมูลในพระไตรปิฎกของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย งานเขียนที่เกี่ยวข้องในพุทธปรัชญาเถรวาท และงานเขียนของนักปรัชญา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1) ขั้นศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

เป็นการศึกษาแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา วิธีการศึกษา รวมทั้งข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ โดยแบ่งแหล่งข้อมูลดังนี้

1.1 แหล่งปฐมภูมิ (Primary Sources) : ศึกษาในพระไตรปิฎกของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และงานเขียนทางปรัชญาของ เกรแฮม เบนธัม ในหนังสือเรื่อง An Introduction to the Principles of Morals and Legislation

1.2 แหล่งทุติยภูมิ (Secondary Sources) : รวบรวมข้อมูลหนังสือ และงานวิจัยตำราวิชาการที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผลงานที่ท่านผู้รู้ทางปรัชญาได้ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์มาแล้ว อันเป็นที่ยอมรับกันในวงการนักวิชาการ

2) ชี้นำมาวิพากษ์

โดยการนำข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เสร็จแล้วนำมาวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามหลักวิธีทางปรัชญา วิเคราะห์ออกมาเป็นความรู้ พร้อมเสนอความเห็นโต้แย้ง วิพากษ์ วิจารณ์ และสรุปประเด็นปัญหา

5. ผลการวิจัย

1. แนวคิดความสุข และความทุกข์ในทัศนะของ เกรแฮม เบนธัม

การพิจารณาความสุขและความทุกข์เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ โดยศึกษาประเด็นความหมายของปัญหาที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าใจการดำเนินชีวิตที่ดี ดังนี้

(ก) ความสุขเป็นเป้าหมายสูงสุดที่มีอำนาจบงการอยู่ตลอดเวลา

แนวคิดของ เกรแฮม เบนธัม เชื่อว่า ธรรมชาติได้จัดให้มนุษย์อยู่ภายใต้บงการของนายที่มีอำนาจเต็มสองคน คือ ความทุกข์และความสุขสบาย เพื่อสิ่งทั้งสองนี้เท่านั้นที่เราจะกล่าวได้ว่าอะไรที่เราควรทำและอะไรที่เราจะทำได้ มันควบคุมสิ่งที่เราทำทั้งหมด สิ่งที่เราคิดทั้งหมด ความพยายามที่จะหลุดพ้นจากอำนาจของมันกลับแสดงให้เห็นและยืนยันความเป็นอยู่ของมัน โดยคำพูดของมนุษย์อาจสร้างทำเป็นหนีจากอำนาจของมัน แต่โดยความจริงเขาอยู่ใต้อำนาจของมันตลอดเวลา เพื่อพิจารณาความหมายให้สอดคล้องกับเป้าหมายสูงสุดที่มนุษย์ต้องการแสวงหาคือ

ความหมายของความสุขในทัศนะสุขนิยมที่มองความสุขเป็น 3 ลักษณะคือ 1. ความรู้สึกพึงพอใจ 2. ความดี และ 3. ความเสมอภาค โดยพิจารณาถึง พื้นฐานแนวคิดความต้องการความสุขที่เป็นความเสมอภาคในฐานะรากฐานของทุกการกระทำ ไม่มุ่งเน้นความสุขเฉพาะตนเองโดยไม่คำนึงถึงความสุขของผู้อื่น เพื่อให้เข้าใจในบริบทที่สำคัญของความสุข และความชัดเจน เหตุผลสอดคล้องในการกระทำของตนเอง และในส่วนที่เกี่ยวกับผู้อื่น ความหมายประการที่สองของความสุขในทัศนะผลลัพธ์นิยมมี 2 ลักษณะคือ 1. เป็นผลจากความปรารถนา 2. เป็นประโยชน์ของคนกลุ่มมาก โดยพิจารณาถึงความเป็นประโยชน์ทั้งตนเองและคำนึงถึงผู้อื่นนั้น ความเป็นสากลที่มนุษย์สามารถรับรู้ และเรียนรู้ที่จะปฏิเสธผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องกับความทุกข์ที่เป็นพื้นฐานทางแนวคิด

ความหมายของความสุขในแบบสุขนิยมแบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ 1. ความรู้สึกนึกคิด 2. ความชั่ว และ 3. ความมีอำนาจบงการ โดยพิจารณาถึง ความเท่าเทียมกันของความสุขและความทุกข์ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับปริมาณเป็นความชั่วในตัวของมันเอง มีอำนาจบงการกับสถานการณ์ต่างๆ สร้างความตื่นตัว ความเจ็บปวดทรมาน ความหมายประการที่สองของความสุขในทัศนะ

ผลลัพธ์นิยมหรือประโยชน์นิยมแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ 1. ผลลัพธ์ความทุกข์และความสุข 2. แนวคิดประโยชน์กับความสัมพันธ์เพื่อป้องกันความสุขและความทุกข์ โดยพิจารณาถึง การเข้าใจถึงผลสะท้อนของความทุกข์ทางธรรมชาติของตนเอง ตามสาเหตุที่ประเมินได้ถึงผลลัพธ์ของความทุกข์

(ข) ความสุขคือความพึงพอใจเป็นสิ่งที่ปรารถนาเป็นความดี

เกณฑ์การตัดสินแบบสุขนิยมแบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ 1. สภาพแวดล้อม 2. แรงจูงใจ 3. สถานะทางสังคม โดยพิจารณาถึง ความทุกข์เป็นความชั่ว ไม่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตจากประสบการณ์หรือประสาทสัมผัส เป็นการสร้างข้อตกลงให้เป็นพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อลดการเบียดเบียนให้กับผู้อื่น และการสร้างระดับคุณลักษณะของการหลีกเลี่ยงความทุกข์ เพื่อใช้พิจารณาเป็นเกณฑ์ตัดสินในการกระทำของตนเอง และในส่วนที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้อื่นต่อไป

เกณฑ์การตัดสินแบบประโยชน์นิยมแบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ 1. ความคุ้มครอง 2. อำนาจในการลงโทษ 3. ความมีส่วนร่วม โดยพิจารณาถึง สิ่งที่ไม่สมควรกระทำไปในทางสร้างความทุกข์ซึ่งเรียกว่า เป็นความชั่วร้าย มากกว่าที่จะโน้มเอียงไปในทางสร้างความสุขซึ่งเรียกว่า เป็นความดี ซึ่งนำไปสู่วิธีก่อนที่จะประเมินตัดสินในทุกๆ ด้านของศีลธรรม หรือในประเด็นการออกกฎหมาย หรือการควบคุมกระบวนการทางยุติธรรม ความสุขจึงต้องหลีกเลี่ยงความทุกข์โดยให้ถือว่าเป็นข้อยุติในการโต้แย้ง ซึ่งความทุกข์เป็นสิ่งที่จำเป็นในการอธิบายในทุกการกระทำของมนุษย์ถึงคุณค่านี้

ความสุขคือความพึงพอใจเป็นสิ่งที่ปรารถนาเป็นความดีจึงเป็นเกณฑ์การตัดสินแบ่งออกได้เป็น 2 แบบคือ 1. แบบสุขนิยม 2. แบบประโยชน์นิยม โดยพิจารณาถึง ความสุขเป็นสิ่งบ่งการให้มนุษย์เกิดการกระทำ และตัดสินใจได้ในสิ่งที่ควร หรือไม่ควร ความสุขเป็นความพึงพอใจของมนุษย์ ความดี ความชั่ว ความถูก และความผิด ตัดสินที่ความพอใจและความไม่พึงพอใจที่พบเห็นโดยทั่วไปได้ ฉะนั้น ความสุขจึงเป็นความพึงพอใจที่เป็นความดีของตนเอง และกระทำต่อผู้อื่น เพื่อจดจำถึงผลลัพธ์นำมาใช้ในทางที่เป็นความดี และควบคุมการกระทำของมนุษย์ได้เช่นกัน

(ค) ความสุขทางร่างกาย และทางจิตใจของตนเอง และคำนึงถึงผู้อื่น

มนุษย์ควรทำอะไรเมื่ออยู่ภายใต้บังคับการของความสุขและความทุกข์ แบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ 1. มาตรฐานการกระทำสิ่งที่ถูก และสิ่งที่ผิด 2. การกระทำเพื่อตนเอง และคำนึงถึงผู้อื่น 3. ความพึงพอใจ และความไม่พึงพอใจ โดยพิจารณาถึง มนุษย์ต้องป้องกันตนเองในทางที่ดี และในทางที่ชั่วร้าย ความเข้าใจในอำนาจของการความสุข และการมุ่งเน้นหลีกเลี่ยงความทุกข์ โดยถือว่าเป็นจุดที่สิ้นสุด รวมถึงการป้องกันความรุนแรงที่นำไปสู่ข้อตกลงถึงการลงโทษ โดยเป็นการเกิดขึ้นของทุกอำนาจ และความพึงพอใจที่สนับสนุนให้เกิดประโยชน์ของตนเอง และผู้อื่น

การสนับสนุนความสุขและความทุกข์เป็นพื้นฐานทางศีลธรรม แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ 1. สนับสนุนสิ่งที่ดีที่สุดของสังคม 2. ความเสมอภาคกับผลลัพธ์ที่เป็นสากล โดยพิจารณาถึง ความเปลี่ยนแปลงจากการรับรู้ถึงความสุขและความทุกข์มาสู่หลักการสนับสนุนให้เกิดผลบังคับพื้นฐานทางศีลธรรม การให้เหตุผลที่ดีที่สุดเพื่อประโยชน์ความเที่ยงธรรมในปัจจุบันบุคคล และป้องกันความเจ็บปวดให้น้อยที่สุด เป็นสิ่งกำหนดในทุกการกระทำของจำนวนสมาชิกในสังคม

ความสุขทางร่างกาย และทางจิตใจของตนเอง และคำนึงถึงผู้อื่นจึงเป็นปัญหาให้เกิดการโต้แย้งความสุขและความทุกข์เป็นพื้นฐานทางศีลธรรม แบ่งเป็น 5 ประเด็นคือ 1. ความสุขที่แท้จริง 2. ความสุขและความทุกข์คือ ความกลัวตาย 3. ความสุข และความทุกข์กับสิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์ 4. ความแตกต่างทางประสาทสัมผัสที่ไม่เท่ากันกับความรู้สึที่เหมือนกัน 5. ความปรารถนาที่ไม่มีขีดจำกัด โดยพิจารณาถึง เราอยากมีชีวิตที่ดีขึ้น เราต้องการความสุขมากกว่าที่ต้องทนอยู่กับความทุกข์ ความมุ่งมั่นที่จะสู้เป้าหมายจึงเป็นสิ่งคาดหวังถึงความสุข หรือพบกับสิ่งที่ดีกว่า และห่างไกลจากสิ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์ ฉะนั้น มนุษย์จึงมักไม่ปฏิเสธให้มีชีวิตที่ดีขึ้น เพื่อจะรับรู้สิ่งใหม่ๆ หรือประสบการณ์ในด้านการศึกษา ให้มีทักษะการรับรู้เป็นแรงจูงใจแสวงหาความดีให้ตนเอง

2. แนวคิดความสุขและความทุกข์ในทัศนะของพุทธปรัชญา

การพิจารณาความสุขและความทุกข์เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ โดยศึกษาประเด็นความหมายของปัญหาที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าใจการดำเนินชีวิตที่มีศีลธรรมดังนี้

(ก) ความสุขและความทุกข์คืออะไร

ความหมายของความสุขหมายถึง สุขเวทนาเป็นกระบวนการจากส่วนประกอบด้วยสัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และวิญญาณขันธ์ หรือเป็นความสุขทางกายที่รับรู้ได้จากประสาทสัมผัสและความสุขทางใจ ผ่านขั้นตอนการกำหนดรู้หรือจำได้หมายรู้ในสัญญาขันธ์ และเข้าสู่เครื่องปรุงแต่งหรือเจตจำนงในสังขารขันธ์เป็นความสุขที่เกิดขึ้นกับร่างกายและทางจิตใจ เป็นการเกิดขึ้นของสุขเวทนา การพิจารณาความหมายของความสุขหมายถึง ทุกขเวทนาเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดความรู้สึทุกขในขันธ์ห้า ความรู้สึกบีบคั้นทางร่างกาย และสภาพทางจิตใจ เป็นเครื่องเศร้าหมองในธรรมชาติของมนุษย์ เป็นปัจจัยที่ส่งผลสืบเนื่องถึงการกระทำของมนุษย์ บีบคั้นให้คงอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ ทำให้เกิดความไม่สบายใจวิตกกังวลคือ ทุกขเวทนา

ความทุกข์ตามกฎไตรลักษณ์ในฐานะปรัวิสัย แบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ 1. ความเป็นอนิจจัง 2. ความเป็นทุกข์ตา 3. ความเป็นอนัตตา โดยพิจารณาถึง การตรวจสอบถึงความไม่เที่ยงแท้เป็นความทุกข์ เป็นการรู้แจ้งถึงระยะของการเกิดขึ้น การตั้งอยู่ และการดับไป ซึ่งได้จากสภาวะของทุกสรรพสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริง และตัวตนที่แท้นั้นก็ไม่ใช่ของเรา เพราะมีความเสื่อมอยู่ตลอดเวลาความสุขจึงเกิดขึ้นได้ด้วยการไม่เข้าไปยึดมั่นถือมั่น ปราศจากความวิตกกังวล เพราะเข้าใจเงื่อนไขของธรรมชาติตามสถานการณ์ที่เป็นจริง ฉะนั้น ความทุกข์ตามกฎไตรลักษณ์ในฐานะ ปรัวิสัยจึงเป็นการที่สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรผันเป็นธรรมดา ควรหรือที่จะพิจารณาเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา เราเป็นนั่น นั่นเป็นอดีตของเรา

ความสุขและความทุกข์ตามหลักอริยสัจ 4 ในฐานะอวัธวิสัย แบ่งเป็น ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค โดยพิจารณาถึง นิโรธเป็นความทุกข์ที่เป็นปัญหาของตนเองแบ่งเป็น 11 ประเภทคือ ความชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส การประสบกับอารมณ์อันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากอารมณ์อันเป็นที่รัก และการไม่ได้สิ่งที่ต้องการเป็นทุกข์ ทัศนะการมองเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นในการมีชีวิตของตนเอง และความเข้าใจในชีวิตของสรรพสิ่ง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

แก้ปัญหาของตนเอง ฉะนั้น ความสุขและความทุกข์ตามหลักอริยสัจ 4 ในฐานะอติวิสัย จึงเป็นกรอบลักษณะของความเป็นจริงในฐานะอติวิสัยของความถือตัวว่า เป็นนั่น เป็นนี่ของตนเอง และแนวทางการแก้ไขปัญหาลดละความยึดถือนำไปสู่ความสุขในอติวิสัยของสภาวะนิพพาน

(ข) ความสุขและความทุกข์ในฐานะที่เป็นรากฐานทางจริยศาสตร์ได้อย่างไร

แนวคิดความสุขได้นำมาใช้เป็นรากฐานทางศีลธรรมแบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ 1. โลภะ 2. โทสะ 3. โมหะ ซึ่งพิจารณาถึง การกระทำที่เป็นกุศลใช้เป็นเส้นทางแห่งคุณค่าความดีของชีวิต เป็นเส้นทางแห่งการแสวงหาความหมายที่จะพบกับความสุขสงบที่ละเอียดประณีตได้ยิ่งๆ ขึ้นไปจนเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานหลุดพ้นจากความทุกข์ แม้เมื่อมนุษย์ได้พบกับความสุขก็ไม่ได้ยึดติด ด้วยมนุษย์มีขันธห้าที่ต้องแตกสลายอันเป็นโลกปกติธรรมดาของมนุษย์ ฉะนั้น ความสุขจึงเป็นความหมายตามธรรมชาติที่จะยึดถือการพัฒนาทั้งทางร่างกาย และจิตใจที่เข้ามามีบทบาทในฐานะที่เป็นรากฐานทางศีลธรรมได้ ที่กำหนดบทบาทขึ้นำการดำเนินชีวิตของตนเอง และผู้อื่นในทางสังคม

แนวคิดความทุกข์ในชีวิตของมนุษย์แบ่งเป็นการกระทำที่ไม่ดี มีเจตนาอกุศลกรรม 3 ลักษณะคือ 1. โลภะ 2. โทสะ 3. โมหะ โดยพิจารณาถึง ประเด็นที่นำมาใช้เป็นรากฐานทางศีลธรรมในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นผลทำให้พบปัญหาได้จากการกระทำของมนุษย์ในทางที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และผู้อื่น ด้วยมูลเหตุของการเกิดขึ้นของโลภะ โทสะ และโมหะมีการปรากฏขึ้นอย่างต่อเนื่องที่สามารถจะตรวจสอบถึงความถูกต้องของมูลเหตุได้ ฉะนั้น แนวคิดความทุกข์ในฐานะรากฐานทางศีลธรรมจึงเป็นโลภะ โทสะ และโมหะที่นำมาเป็นพื้นฐานข้อมูลที่จะสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นในทางศีลธรรม และเป็นแรงผลักดันให้เกิดการคิดพิจารณาในการปรับตัวเรียนรู้ในสิ่งที่มุ่งจะแสวงหา และสิ่งใดที่สมควรจะกระทำหรือหลีกเลี่ยงให้หลุดพ้นจากความทุกข์ที่แท้จริงได้

ความสุขและความทุกข์จึงเป็นรากฐานศีลธรรมโดยอาศัยรูปแบบของสังสารวัฏแบ่งเป็น 3 แบบคือ 1. กิเลส 2. กุศลกรรม 3. วิบากแห่งกุศลกรรม โดยพุทธปรัชญาพิจารณาถึง ผลแห่งความประพฤติสม่ำเสมอทางกาย ทางวาจา ทางจิตใจนำไปสู่ชีวิตที่ดีในปัจจุบัน และขอบเขตการเวียนว่ายตายเกิดของชีวิตหลังจากเสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งเป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่จะนำไปสู่เส้นทางแห่งสุคติและโลกของสวรรค์ เปรียบเหมือนบุคคลหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิดเพราะบุคคลนั้นเป็นผู้ยินดี หรือสนับสนุนในการประพฤติธรรมของตนเอง และบุคคลอื่นอย่างสม่ำเสมอ

(ค) ความสุขและความทุกข์กับความดี และความชั่วของมนุษย์ในทางสังคม

อกุศลกรรมแบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ 1. อกุศลกรรมทางกาย 2. อกุศลกรรมทางวาจา 3. อกุศลกรรมทางใจ โดยพระพุทธเจ้าพิจารณาถึง เจตนาที่มุ่งเน้นให้เกิดอกุศลกรรม เป็นจงใจ เป็นความตั้งใจที่จะทำความชั่วในทางกาย ทางวาจา และทางใจ ให้ผู้อื่นดับความทุกข์ ความเดือดร้อน ฉะนั้น อกุศลกรรมจึงเป็นต้นเหตุให้เกิดมูลเหตุแห่งความทุกข์ทรมาน มูลแห่งการไปเกิดในทุคติภูมิในนรก เปรต สัตว์นรก หรือทุคติภูมิอย่างใดอย่างหนึ่ง และควรพัฒนาสติปัญญาเพื่อรู้ถึงมูลเหตุ และกำจัดด้วยการไม่ปฏิบัติตามแนวทางแห่งอกุศลกรรมทั้งหลาย

วิบากกรรมในทุคติภูมิแบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ 1. วิบากกรรมในทุคติภูมิของเปรต 2. วิบากกรรมในทุคติภูมิของสัตว์เดรัจฉาน 3. วิบากกรรมในทุคติภูมิของสัตว์นรก โดยพิจารณาถึง

ความเชื่อในชีวิตหลังความตายของมนุษย์ และการได้รับผลของกรรมชั่วที่ยังคงดำเนินติดตัวไป เพื่อลงโทษตามที่บุคคลได้กระทำความชั่วทั้งทางกาย ทางวาจา ทางจิตใจ โดยให้ตระหนักถึงการกระทำเมื่อยังดำรงชีวิตอยู่ ด้วยถ้าทำความชั่วจะได้รับการลงโทษให้ต้องทนทุกข์ทรมานจนกว่าจะชดใช้กรรมชั่วจนหมดไป ฉะนั้น วิบากกรรมในทศกัณฐิกจึงเป็นสถานที่ให้มนุษย์ที่ได้ตายไปแล้ว และกระทำความชั่วให้ได้รับการลงโทษตามที่ตนเองได้กระทำลงไป

สุคติภูมิ และทุคติภูมิกำหนดโทษเป็นผลที่ตามมากับมนุษย์แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ 1. โทษที่ให้ผลในภพนี้ 2. โทษที่ให้ผลในภพหน้า โดยพิจารณาถึง เหตุผลที่ควรจะต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการกระทำให้เกิดโทษในสภาพที่เลวร้าย ไม่ว่ารูปแบบใดย่อมต้องได้รับผลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แสดงให้เห็นถึงการได้รับผลเป็นความทุกข์ทรมานมากเกินพอ และความยิ่งใหญ่ของผลที่ติดตามจากเจตนาในการกระทำ ฉะนั้น ความดีและความชั่วของมนุษย์ในทางสังคมจึงเป็นการดำรงชีวิตอยู่ด้วยเจตนาที่จะเลือกการอยู่เพื่อสร้างกุศลกรรมอันนำไปสู่เป้าหมายสุคติ และหลีกเลี่ยงการกระทำไปสู่เป้าหมายทุคติ

3. วิเคราะห์เชิงวิพากษ์แนวคิดความสุขและความทุกข์ ในฐานะรากฐานของระบบจริยศาสตร์ของเจ้าแม่ เบนธัม ตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท

การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ความสุขและความทุกข์เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ โดยศึกษาประเด็นความหมายของปัญหาที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าใจการดำเนินชีวิตที่ดีและชีวิตที่มีศีลธรรม ดังนี้

(ก) ชีวิตที่ดีในทัศนะของเจ้าแม่ เบนธัม

ความหมายของชีวิตที่ดี พิจารณาได้ใน 3 ลักษณะคือ 1. ความสุขทางร่างกาย 2. ความดี และ 3. ผลลัพธ์ที่สร้างประโยชน์ของตนเอง และผู้อื่น เพราะว่า การแสวงหาสิ่งที่ปรารถนาเป็นความสุขสูงสุดของตนเอง และเกี่ยวข้องในสิ่งที่เป็นผลประโยชน์ของคนกลุ่มมาก ความสุขสูงสุดจากความรู้สึกถึงความรื่นรมย์ เป็นความดีที่ยอมรับของบุคคลจำนวนมาก และเป็นการเริ่มต้นพื้นฐานของบุคคล เพื่อยอมรับความเท่าเทียมในการแสวงหาความสุขในลักษณะที่แตกต่างกันได้ของปัจเจกบุคคล ฉะนั้น ความหมายของชีวิตที่ดีจึงเป็นความเท่าเทียมกันในการแสวงหาความสุขที่สัมผัสได้ถึงความรื่นรมย์ในการดำเนินชีวิต ยอมรับความดีของปัจเจกบุคคลที่นำไปสู่ผลลัพธ์ประโยชน์สุข เพื่อต้องการยกระดับแผ่ขยายจำนวนความสุขของมนุษย์ให้ได้มากที่สุด

เกณฑ์ตัดสินชีวิตที่ดี โดยพิจารณาได้ใน 3 ลักษณะคือ 1. ความพึงพอใจ 2. การกระทำ ความดี และ 3. ประโยชน์ของปัจเจกบุคคลกับกลุ่มสมาชิกทางสังคม เพราะว่า การพิจารณาผลลัพธ์ในความสุขที่ดีที่สุดของตนเอง จะปราศจากความเชื่อมโยงกับสาธารณะประโยชน์ของบุคคลจำนวนมากไม่ได้ โดยการกระทำของตนเองจะเป็นเหตุผลส่งเสริมให้เกิดความสุขที่ดีที่สุดกับบุคคลอื่น ความสุขจึงเป็นความดี เป็นเครื่องมือไปสู่ความพึงพอใจ และการกระทำใดที่ทำให้ความสุขลดน้อยลงไปอาจกลายเป็นการสร้างทุกข์ หรือเป็นความชั่ว ดังนั้น เกณฑ์การตัดสินชีวิตที่ดีจึงเป็นการปกป้องความสุขของตนเอง และของบุคคลอื่นในฐานะที่เป็นสมาชิกร่วมกันของสังคม

ความสุขและความทุกข์เป็นเกณฑ์ตัดสินที่ดี โดยพิจารณาใน 3 ลักษณะคือ 1. อำนาจบงการสูงสุด 2. มาตรฐานความถูกต้องและความผิด 3. ปัจจกบุคคลและผู้อื่นในทางสังคม เพราะว่า การมุ่งเน้นเชิงปฏิบัติแบบยึดกฎธรรมชาติ และผลลัพธ์ในทุกเป้าหมายคือ ความสุขและหลีกเลี่ยงความทุกข์เป็นเกณฑ์การตัดสินชีวิตที่ดี เป็นข้อตกลงของส่วนบุคคล หรือในการร่วมกันบรรลุเป้าหมายในฐานะที่เป็นเครื่องมือของการแสดงออกของภาพรวมชีวิตที่ดีคือ ชีวิตที่มีความสุข และชีวิตที่ไม่ดีคือชีวิตที่ต้องประสบกับความทุกข์ ซึ่งความสุขเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสนับสนุน และความทุกข์เป็นสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยง หรือหาทางป้องกันของทุกบุคคล ฉะนั้น เกณฑ์ตัดสินชีวิตที่ดีจึงเป็นบ่อเกิดของอำนาจบงการจากกฎธรรมชาติความสุข และความทุกข์ที่นำมาใช้เป็นกฎเกณฑ์เพื่อปกครองข้อบังคับกับสิ่งที่ผิดศีลธรรม และควบคุมความไร้ระเบียบแบบแผนได้

(ข) ชีวิตที่มีศีลธรรมในพุทธปรัชญา

ความหมายของชีวิตที่มีศีลธรรม พิจารณาได้ 3 ลักษณะคือ ประการแรก 1. การหลุดพ้นจากความทุกข์ 2. การกำจัดความถือตัว 3. ผลลัพธ์ของตนเองและผู้อื่น เพราะว่า จุดมุ่งหมายปลายทางของชีวิตที่มีศีลธรรมคือ การหลุดพ้นจากความทุกข์ ด้วยการละความยึดมั่นกับสิ่งสัมผัสความสุขทางร่างกาย ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความสุขสงบทางใจของตนเอง และความเข้าใจในความทุกข์ที่เกิดขึ้นตามกฎธรรมชาติของผู้อื่น ฉะนั้น ความหมายของชีวิตที่มีศีลธรรมจึงเป็นความเข้าใจสิ่งที่เป็นจริงตามธรรมชาติ เพื่อกำหนดหนทางที่นำไปสู่เป้าหมายทั้งที่เป็นความสุขสงบทางจิตใจ และนำไปสู่การหลุดพ้นจากกองทุกข์ทั้งปวง

เกณฑ์การตัดสินชีวิตที่มีศีลธรรม เป็นการตัดสินความดี ความชั่วในการดำเนินชีวิตของบุคคล และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น โดยพิจารณาใน 3 ลักษณะคือ 1. กิเลส 2. กรรม 3. วิบาก เพราะว่า บุคคลอาจมีความแตกต่างกันตามบทบาทด้วยการตัดสินใจที่จะเลือกหนทางที่ดีที่สุดให้กับตนเอง และเป็นแรงจูงใจที่จะสร้างเจตนา ความแตกต่างของการกระทำ และผลลัพธ์ของการกระทำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ฉะนั้น เกณฑ์การตัดสินชีวิตที่มีศีลธรรมจึงเป็นการประพฤติปฏิบัติตามทั้งทางจิตใจ ทางร่างกาย และคำนึงถึงผลลัพธ์มาเป็นแนวทางในการเลือกกระทำทำความดี หรือความชั่ว ก็จะเป็นเกณฑ์การตัดสินบุคคลเพื่อการดำเนินชีวิตที่มีศีลธรรมได้

ความสุขและความทุกข์เป็นเกณฑ์ตัดสินชีวิตที่มีศีลธรรม เป็นการระบุเป้าหมายของความเป็นแก่นสารของความสุข และความทุกข์ โดยพิจารณาในฐานะเป้าหมาย 2 ลักษณะคือ 1. สุขคติ 2. ทุกคติ โดยแสดงความแตกต่างของผลที่ได้รับสุขเวทนาจากการดำเนินชีวิตที่มีศีลธรรม และผลที่ได้รับทุกข์เวทนาจากการดำเนินชีวิตที่ไม่คำนึงศีลธรรม ซึ่งเป้าหมายของสุขคติและทุกคติให้ผลเป็นข้อผูกพันที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน และชีวิตที่ยังรับผลไปถึงโลกหน้า ฉะนั้น ความสุขและความทุกข์จึงเป็นแก่นสารของการกระทำที่ไปสู่ผลแห่งสุขคติ และการต่อต้าน หรือป้องกันผลแห่งทุกข์ เป็นเกณฑ์การตัดสินในฐานะเป้าหมายการดำเนินชีวิตที่มีศีลธรรม

(ค) วิพากษ์ชีวิตที่ดีกับชีวิตที่มีศีลธรรม

ความหมายชีวิตที่ดีกับชีวิตที่มีศีลธรรม เป็นปัญหาเรื่องความพึงพอใจทางวัตถุร่างกายของชีวิตที่ดี โดยพิจารณา 1. ประสพการณ์ที่ไม่อาจรักษาผลลัพธ์ความสุขทางร่างกายได้นานที่สุด 2.

ความสามารถหลีกเลี่ยงอุปสรรค ซึ่งพบว่า ไม่สอดคล้องกับการรักษาความสุขได้จริง แต่เหมาะกับการพัฒนาความสุขโดยพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตโดยทั่วไปมากกว่า ซึ่งในทางพุทธปรัชญาพิจารณา 1. ความสุขในแง่การปฏิบัติของผู้อยู่ครองเรือน และ 2. การพัฒนาจิตใจเพื่อละความยึดมั่นถือมั่น สู่ การหลุดพ้นจากความทุกข์คือ นิพพาน เป็นเป้าหมายของความสุขสงบได้ละเอียดลึกซึ้งตามแนวทางปฏิบัติที่ทั้งได้ทั้งร่างกาย และจิตใจ ฉะนั้น ถ้าหากเราเลือกแนวทางของชีวิตที่ดี จะพบว่า ความพึงพอใจจะเป็นเพียงการตอบสนองตามความต้องการทางร่างกายที่เกิดปรากฏขึ้นแห่งความทุกข์ อาจจะไม่ยั่งยืนที่นำไปสู่ความรื่นรมย์ และอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้เกิดการกระทำที่หลีกเลี่ยงหรือหลุดพ้นจากความทุกข์ด้วยความยึดมั่นถือมั่นกับความสุขทางวัตถุร่างกายด้วยความเข้าใจได้อย่างแท้จริง

(ง) วิพากษ์ความสุขและความทุกข์ตามทัศนะของผู้วิจัย

การพิจารณาความสุขและความทุกข์นำมาสู่การวิพากษ์ชีวิตที่ดีของเรามี เบเนธัม และชีวิตที่มีศีลธรรมของพุทธปรัชญาเถรวาท ในประเด็นการใช้ความสุขและความทุกข์เป็นหลักการในการดำเนินชีวิตของแนวคิดทั้งสองนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งเป็นการนำเอาความสุข และความทุกข์คือ อำนาจที่ใช้บงการสูงสุดในทุกการกระทำของมนุษย์ ได้แก่ อะไรที่เราควรจะทำ และกำหนดว่า อะไรคือสิ่งที่ดีที่สุดในสิ่งที่เราจะทำ บนมาตรฐานของสิ่งที่ถูก และสิ่งที่ผิด ดังนี้

(1) อะไรคือ ความสุขของนางสาว ก.

การพิจารณาความสุขเป็นหลักการในการดำเนินชีวิต โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์ที่เป้าหมายคือ ลักษณะที่แสดงความสามารถกำหนดถึงความเป็นอิสระของการเข้าถึงความสุข ความพึงพอใจ หรือประโยชน์ หลังจากบรรลุเป้าหมายในการกระทำของตนเอง ซึ่งประเด็นปัญหาที่น่าสังเกตคือ ลักษณะถึงความเป็นอิสระกำหนดความพึงพอใจของตนเอง จะปฏิเสธความแตกต่างของความรับผิดชอบต่อความรู้สึกของผู้อื่น เช่น กรณีพิจารณาการตัดสินใจทำแท้งของนางสาว ก. โดยเธอวิตกกังวลต่อความรู้สึกถึงความเป็นมนุษย์ของเด็กที่อยู่ในท้อง แต่รู้สึกถึงความไม่พร้อม เพราะเธอยังอยู่ในสภาพที่ไม่ต้องการสูญเสียการศึกษาเล่าเรียนอยู่ และไม่ต้องการให้ครอบครัว หรือผู้อื่นรับรู้การตั้งครรภ์ เมื่อพิจารณาสิ่งที่ดีที่สุดในสถานการณ์นี้ เธอควรจะกระทำอย่างไร

ความสุขของนางสาว ก. จึงเป็นการไม่ตัดสินใจทำแท้งด้วยสามารถกำหนดความสุขจากการกระทำของตนเอง และคำนึงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสุขของผู้อื่น โดยพิจารณาจาก 4 ลักษณะคือ 1. ความสุขที่เป็นอิสระ 2. การคำนึงถึงความพึงพอใจ 3. วิธีการได้มาของความสุขกับสิ่งที่จะสูญเสียความสุข 4. พื้นฐานการตัดสินใจด้วยกุศลมูล เพราะว่า ความสุขเป็นทัศนคติที่ควรคำนึงถึงการกระทำที่เป็นความดี ร่วมกับการบรรลุเป้าหมายความสุขของตนเอง และผู้อื่น ซึ่งไม่อาจจะปฏิเสธเหตุผลเพื่อต่อต้านเป้าหมายคือ ความสุขที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติของเราได้อย่างแท้จริง โดยการบรรลุถึงความสุขใดๆ จะมีความรู้สึกเบาใจให้เข้าใจถึงการกระทำที่เป็นความดีร่วมอยู่ด้วย ฉะนั้น ความสุขของนางสาว ก. จึงเป็นการไม่ตัดสินใจทำแท้งที่สร้างความเบาใจในปัจจุบัน และไม่ความรู้สึกทุกข์ที่เข้ามาบรบกวนจิตใจได้ในอนาคต เป็นวิธีการได้มาของความสุขที่มีความเป็นอิสระ

โดยคำนึงถึงความรู้สึกที่พึงพอใจในการกระทำของตนเอง และป้องกันกับสิ่งที่ทำให้เกิดความสูญเสียความสุขของลูกที่อาจจะเป็นเด็กหญิง หรือเด็กชาย หรือเด็กแฝดของนางสาว ก.

(2) อะไรคือ ความทุกข์ของนางสาว ก.

แนวคิดความทุกข์นำมาใช้เป็นหลักการดำเนินชีวิตของตนเองคือ ลักษณะความทุกข์เกิดขึ้นตามธรรมชาติโดยตัวของเรา และมีอำนาจของการเป็นกระทำของเรา ปัญหาคือ การหลุดพ้นความทุกข์มีความบีบคั้นกับความต้องการในตัวของมันเองเป็นความกลัว และความต้องการทางเพศ เช่น กรณีพิจารณาการตัดสินใจทำแท้งของนางสาว ก. โดยเธอวิตกกังวลต่อความรู้สึกถึงความ เป็นมนุษย์ของเด็กที่อยู่ในท้อง ซึ่งการกระทำแท้งจะยอมรับได้ในกรณีที่เป็นการทุกข์จากการถูกข่มขืน หรือความไม่สมประกอบของเด็ก แต่กรณีของเธอเกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ได้ป้องกัน จึง เป็นปัญหาการตั้งครรภ์ในสถานภาพของการศึกษาเล่าเรียนอยู่ และไม่ต้องการให้พ่อกับแม่ หรือ ผู้อื่นรับรู้การตั้งครรภ์ของเธอ เมื่อพิจารณาความทุกข์ในสถานการณ์นี้ นางสาว ก. ควรจะกระทำอย่างไร

ความทุกข์ของนางสาว ก. จึงเป็นการตัดสินใจทำแท้งที่สร้างความหวาดกลัวในความตายของลูกตนเอง และเป็นสิ่งที่รบกวนจิตใจ โดยพิจารณาจาก 4 ลักษณะคือ 1. ระดับของความ โศกเศร้า 2. ความหวาดกลัวในความตาย 3. ความไม่แน่นอนของผลลัพธ์จากการหลีกเลี่ยงความทุกข์ 4. การกระทำมาจากเจตนาของตนเอง เพราะว่า ความทุกข์มีลักษณะบีบคั้นทนอยู่ได้ยากที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติของเรา และเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เพียงชั่วคราวที่มีความสอดคล้องในลักษณะของการดำเนินชีวิตที่สัมผัสรับรู้ได้ ฉะนั้น ความทุกข์ของนางสาว ก. จึงเป็นการทำแท้งที่รับรู้ได้จากเจตนาที่ต้องการฆ่า และการเกิดรับรู้เป็นของเฉพาะตน ทำให้จิตใจเกิดความเศร้าหมอง และไม่เป็นอิสระจากความคิดฟุ้งซ่านจากสิ่งที่เขามารบกวนจิตใจที่อาจคำนึงถึงเด็กหญิง เด็กชายที่เคยได้เข้ามาอาศัยการเกิดเป็นมนุษย์ในท้องของนางสาว ก.

6. อภิปรายผล

6.1 สรุป จากงานวิจัยความสุขและความทุกข์ในทัศนะของเบนธัมชี้ให้เห็นว่า ความสุขเป็นความพึงพอใจในสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตของตนเอง และหลีกเลี่ยงความทุกข์ อาจที่เป็นเหตุให้มีความไม่ชัดเจนของการกระทำความสุข หรือการกระทำความสุข มุ่งเน้นป้องกันความกลัวตาย การขาดแคลนสิ่งที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ความไม่พึงพอใจในสิ่งที่ปรารถนา และความผิดหวัง แสดงถึงความดีที่มุ่งเน้นทางวัตถุร่างกาย มุ่งเน้นตามอารมณ์ความพึงพอใจ แต่อาจพบปัญหาความสับสนการเลือกตัดสินใจ ในแง่ความชัดเจนของการกระทำที่คำนึงถึงความมีศีลธรรม ซึ่งยังคงเป็นปัญหาสำคัญของบุคคล และในทางสังคม ฉะนั้น ความสุขและความทุกข์ในทัศนะของเบนธัมจึงเป็นการกระทำที่มุ่งเน้นผลลัพธ์คือ ความสุขที่สร้างความพึงพอใจมากที่สุด และหลีกเลี่ยงความทุกข์ในฐานะที่เป็นเป้าหมาย โดยคำนึงถึงประโยชน์ของตนเอง และในส่วนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับบุคคลจำนวนมากที่สุดในทางสังคม

6.2 สรุป จากงานวิจัยความสุขและความทุกข์ในทัศนะของพุทธปรัชญาชี้ให้เห็นว่าความสุขเป็นสุขเวทนาในกระบวนการส่วนประกอบทางกายที่รับรู้ได้จากประสาทสัมผัสที่ได้จากการพัฒนาทางจิตใจ และความทุกข์เป็นทุกข์เวทนาให้เกิดความรู้สึกทุกข์ในชั้นห้า ความรู้สึกบีบคั้นทางร่างกาย และทางจิตใจเป็นเครื่องเศร้าหมองของมนุษย์ แสดงให้เห็นถึงลักษณะของความสุข และความทุกข์เป็นสิ่งที่ไม่มีเที่ยงแท้ที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ที่ไม่ควรยึดมั่นถือมั่นนำไปสู่เจตนาในทุกการกระทำที่เป็นกุศลกรรม และอกุศลกรรม มุ่งเน้นเป้าหมายการหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ฉะนั้นความสุขและความทุกข์จึงเป็นเวทนาที่อยู่ในส่วนประกอบของร่างกาย โดยการรับรู้ทางประสาทสัมผัสที่นำไปสู่การใช้สติปัญญาไตร่ตรองในทุกเจตนาของการกระทำในบุคคล และความเพียรปฏิบัติเพื่อการหลุดพ้นจากความทุกข์

6.3 ข้อการวิพากษ์ มุมมองของแนวคิดทั้งสองเป็นความแตกต่างกันในทางความหมาย และเกณฑ์ตัดสินของความสุขและความทุกข์ที่นำมาสู่การกระทำเป็นความดี หรือความชั่ว โดยพิจารณา 1. การกระทำที่สร้างความสุขที่ดีที่สุดเป็นความดีในฐานะเป้าหมายของชีวิตที่ดี 2. การกระทำที่เป็นไปเพื่อการหลุดพ้นจากความทุกข์เป็นความดีในฐานะเป้าหมายของชีวิตที่มีศีลธรรม เพราะว่า การมีชีวิตที่ดีควรมีความปรารถนาความสุขให้ได้มากที่สุด จะทำให้ห่างไกลจากความทุกข์ที่เกิดความเจ็บปวดขึ้นได้ ฝ่ายโต้แย้งของชีวิตที่มีศีลธรรมควรมุ่งเน้นการละความยึดมั่น ถือมั่นในสิ่งที่ไม่มีความเที่ยงแท้ทำให้เกิดความทุกข์ การดำเนินชีวิตจึงมีสติเพื่อเข้าใจเจตนาเป็นแนวทางกุศลกรรม และอกุศลกรรม เพื่อสร้างความดี และละเว้นความชั่ว ฉะนั้น การวิพากษ์แนวคิดทั้งสองจึงเป็นการแสดงความแตกต่างทางเป้าหมายของชีวิต และเกณฑ์การตัดสินการกระทำความดี และความชั่ว

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผู้วิจัยได้โต้แย้งแนวคิดชีวิตที่ดีตามที่คณะเจรามี เบนธัมพบว่า มนุษย์ควรกระทำตามความพึงพอใจ เพื่อรักษา หรือเพิ่มพูนความสุขที่ดีที่สุดในฐานะที่เป็นเป้าหมาย ความเชื่อดังกล่าวทำให้เกิดปัญหา ความพึงพอใจของมนุษย์นำไปสู่ความสุขที่ไม่ชัดเจนในการดำเนินชีวิตที่ดี ซึ่งพบว่าธรรมชาติของมนุษย์ในแนวคิดนี้คือ การหลีกเลี่ยงความทุกข์ทำให้มนุษย์มีความเห็นแก่ตัว และมุ่งแสวงหาประโยชน์ในระหว่างกัน โดยพร้อมที่จะต่อต้านในลักษณะของการดิ้นรนที่จะทำร้ายกันได้ จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีข้อตกลง และระดับความเข้มข้นในการลงโทษของผู้ละเมิดสัญญา จากข้อบกพร่องดังกล่าว ผู้วิจัยได้สนับสนุนแนวคิดชีวิตที่มีศีลธรรมตามที่คณะพุทธปรัชญา พบว่า การให้ความสำคัญแนวทางการประพฤติปฏิบัติมากกว่าความสุขทางวัตถุร่างกาย เพื่อตระหนักถึงธรรมชาติของความสุข และความทุกข์ทางร่างกายของตนเอง เพื่อพัฒนาเจตนาในการเลือกกระทำด้วยจิตใจที่สูงส่ง ความเชื่อดังกล่าวทำให้สามารถควบคุมความไม่ชัดเจนที่เลือกกระทำตามความพึงพอใจของตนเองเพียงอย่างเดียวได้ ซึ่งพบว่า การพัฒนาให้เกิดสติปัญญา พิจารณาเจตนาเลือกตัดสินใจกระทำ ได้ถูกครอบงำจากจิตที่เป็นกุศลคือ อโลภะ โอทสะ และอโมหะ หรือถูกครอบงำจากสิ่งที่อยู่

ตรงข้าม ฉะนั้น ชีวิตที่ดีจึงเป็นความเท่าเทียมกันที่มีอยู่ในธรรมชาติของมนุษย์ แต่ไม่สามารถคำนึงถึงคุณภาพ และปริมาณความพึงพอใจให้เพียงพอกับความแน่วแน่ในการดำเนินชีวิต โดยในชีวิตที่มีศีลธรรมเป็นการมุ่งเน้นพัฒนาสติปัญญาให้รู้เท่าทันอำนาจของการไปสู่เจตนาที่จะเลือกกระทำในสิ่งที่ถูกสุจริต หรืออกุศล ที่มีแนวทางชัดเจนของความดี และความชั่ว เพื่อให้เข้ากันได้กับศาสตร์สมัยใหม่ของวิธีการดำเนินชีวิตในฐานะรากฐานทางจริยศาสตร์

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิพากษ์แนวคิดเรื่องความสุขและความทุกข์ในฐานะรากฐานของระบบจริยศาสตร์ในทัศนะของ เกรแฮม เบเนธัม” ผู้วิจัยปรารถนาให้มีการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์พุทธปรัชญาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของโลก ในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาประเด็น การศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญา : ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับการอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีความขัดแย้งกันหรือไม่
2. ควรศึกษาประเด็น การศึกษาเชิงวิพากษ์ สันติภาพของมนุษย์ในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท ด้วยหลักชีวิตที่มีศีลธรรมจะเข้ากันได้กับศาสตร์สมัยใหม่ในวิถีชีวิตของมนุษย์หรือไม่

บรรณานุกรม

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2554). พุทธธรรม (ฉบับเดิม). พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ บริษัท ธรรมสาร จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539) (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2540). ปรัชญาทั่วไป มนุษย์ โลก และความหมายของชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- Bentham Jeremy. (2007). *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. Oxford : Dover Philosophical Classics.
- Hume David. (1987). *A Treatise of Human Nature*. Hong Kong : Oxford University Press,
- James T. McHugh. (2009). *The Rationale of Punishment by Jeremy Bentham*. New York : United States of America.
- Samuel Enoch Stump. (1988). *Philosophy History & Problem*. North America : McGraw-Hill.
- William Lillie. (1997). *An Introduction to Ethics*. London : University Paperbacks.

